

■ Mikortól működik majd ez a tanácsadó szervezet?

– Először is meg kell szavazni a törvényt, úgy vélem, három hétre a benyújtástól ez megtörténik. A törvény kihirdetését követően a 45. napon lép hatályba, s utána 15 napja van

a miniszternek arra, hogy felállítsa a tanácsot, valamint a bizottságot. Ősz közepére, ha minden jól megy, mindez működhet.

■ A törvény módosításával veszélybe kerülhet az adókedvezmény?

– Nem, a törvény ezt nem veszélyezteti. Egy meglévő lehetőség módosítását kell csak elfogadtatni Brüsszelben, én ennek semmilyen akadályát nem látom. Mivel azonban biztosra akarunk menni, ezért változik csak 2013-tól a finanszírozási szerkezet.

R. Zs.

Az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik

„A kormánynak – a mi egyetértésünk mellett –, fontos célja, hogy munkahelyeket őrizzen meg.”

Komoly szerepet játszott a jelenleg hatályos előadó-művészeti törvény megszületésében dr. Gyimesi László, aki nyolc éven keresztül dolgozott ezért a szabályrendszerért.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a főtájtára ügyvédi, a munkaügyi szabályozás terén jó munkát végeztek, hiszen alig van szükség módosításra. A tervezet kapcsán azt mondja, új célok és alapelvek jelentek meg, s az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik.

■ Milyennek látja a törvény mostani változtatásait?

– Amikor több mint két esztendővel ezelőtt megszületett az előadó-művészeti törvény, nagyon jelentős szabályozás volt, hiszen nem létezett semmilyen előzménye, így komoly előkészítő munkát igényelt. Éppen ezért természetes, hogy gyakorlati alkalmazása során derültek ki a kisebb-nagyobb hibái, vagy éppen azok a koncepcionális különbségek, amelyek korrigálásra szorulnak. Erre most, ezzel a módosítással nyílik lehetőség. Az előadó-művészeti törvénynek két nagy fejezete van, az egyik az állam támogatási rendjéről rendelkezik, a másik pedig a sajátos munkajogi szabályokat tartalmazza az előadó-művészeti intézményekben. Ez utóbbiról kevés szó esik, és ez azt jelzi, alig van módosítás ebben a fejezetben. Kevésbé szorul javításra, ezek szerint jó munkát végeztünk az előkészítés során, s

erre, mint szakszervezeti vezető, kimondottan büszke vagyok. A mostani módosítás emellett korrigál olyan munkajogi elemeket, amelyeket mi is kívánatosnak ítéltünk. Ez mindenféleképpen jó hatással lesz a gyakorlati alkalmazásra.

■ Ami a közérdeklődésben nagyobb figyelmet kap, az a törvénynek az állam és az előadó-művészet viszonyára, valamint a finanszírozására vonatkozó részei...

– Az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik. Megjelennek új, a korábbiakhoz képest pontosabban meghatározott céljai a törvénynek. A jogalkalmazás során persze mindez az érintettek számára akkor jelent valamit, ha ezek beleivódnak magába a tevékenységbe, s a további szabályok is tükrözik ezeket az alapelveket. A hatályos törvény tulajdonképpen egyszerűsített változatban, de meglehetősen normatív jellegű. A törvény megmondja, mit kell teljesíteni, s a költségvetési törvény keretei között pedig azt is, hogy ezért milyen mértékű hozzájárulást, támogatást fog kapni az előadó-művészeti szervezet. Ez a típusú szerkezet az állami beavatkozást csak a költségvetés oldaláról teszi lehetővé, tehát normatív típusú. Ennek az ellenzői azonban azt mondják – s a módosítás is ezt a politikai meggyőződést erősíti –, hogy ez a szabályozás nem enged teret az értéknek, a művészi teljesítmény elismerésének, hiszen a rideg számok világába tereli a támogatási rendszert. Ebben természetesen sok igazság van, bár a korábbi szabályozás is nyitva hagyta a lehetőségét annak, hogy elismerjék a művészi teljesítményeket, csak nem a normarendszerrel, hanem erre külön forrást különítettek el. Ez technikai megoldás, hiszen mindkét rendszer igyekszik honorálni a művészi teljesítményt.

■ Most azonban a tervezet szerint az Előadó-művészeti Tanács helyére Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács lép...

– Valóban így van, az új szabályozás ugyanis ezt a fajta normativitást és a jelenlegi hatáskör-átengedést felszámolja, s azt mondja ki, hogy a tényleges felelősség legyen a tényleges döntéshozónál, a miniszternél. Ezért korlátozottan enged át bizonyos javaslatlatterti, véleményezési jogokat, egy új, az előadó-művészeti tanácshoz hasonló, azzal azonban korántsem azonos egyeztető fórumnak. A törvény emellett azt is megállapítja, hogy a miniszternek létre kell hoznia három, a művészeti ágazatoknak megfelelő bizottságot, s ezek veszik át az Előadó-művészeti Tanács előkészítő, javaslattevő feladatkörét. Az új egyeztető fórumnak inkább a véleményezés marad meg. Meglátjuk, hogy mindez mekkora különbséget eredményez a jelenlegi állapothoz képest... Az eredeti törvény megszületésével nagyjából egyszerre elfogadott költségvetés már csökkentéssel számolt az előadó-művészeti területen, s azóta még kisebbek lettek ezek az összegek. A szép gondolatok

és elvek pénz nélkül pedig nehezebben tudnak megvalósulni... Kérdés persze az is, hogy az említett bizottságok mennyire lesznek autonómak, mennyire valósítják meg magukat, s ebből milyen konfliktusok támadnak... Mindezt most még nehéz megjósolni. Az előadó-művészeti tanácsok mellett dolgozó szakmai kollégiumok valahogyan kiizzadták magukból a saját területükre vonatkozó, összesített álláspontot, s ez nagyjából a realitást tükrözte, nagyon abszurd döntések nem születhettek.

■ A módosítások kapcsán mindenki az egyik fő változásként említi, hogy a jelenlegi hat kategória háromra csökken.

– Ez a színházi területre vonatkozik, s kicsit úgy vélem, túl van dimenzionálva... A hat kategória nem hat színházi kategória volt, hiszen az I. és II. és a IV. nagyon hasonló feltételeket tartalmazott, jellemzően a mérőszámok tértek el. Ezek összevonása tehát semmilyen gondot nem okoz. A harmadik kategória kifejezetten a tánc területére vonatkozik, nincs ilyen értelemben jelentősége, hiszen a két év alatt összesen két együttes tudott megfelelni a követelményeknek. Az ötödik a szabadtéri és nemzetiségi teátrumokra vonatkozott, s nekik, akárcsak a hatodikba tartozóknak már pályázniuk kellett. A nagyobb problémát most abban látom, hogy a módosítás három kategóriája valójában csak kettő... Az első az úgynevezett nemzeti, a második a kiemelt, s a harmadik pedig a pályázati. Nehéz helyzetbe fog kerülni a jogalkotó, hiszen kérdés, mi lesz a nemzeti előadó-művészeti intézményekkel, s bevonja-e a törvény kategóriáiba a Magyar Állami Operaházat, a Nemzeti Filharmonikusokat, a Budapesti Fesztiválzenekart, a Nemzeti Táncszínházat, tehát azokat az intézményeket, amelyek jelenleg a kulturális kormányzat felügyelete alatt működnek, vagy sem... S ha bekerülnek a rendszerbe, akkor elkezdjük ezeket az intézményeket ugyanúgy, a kritériumrendszer alapján értékelni, mint a többieket? Hiszen a finanszírozásuk ezen alapul, de hogyan hasonlítom össze az Operát bármivel, hiszen ilyen méretű dalszínházból csak egy van? Vagy kihez, mihez viszonyítom a befogadó színházként működő Nemzeti Táncszínházat? Komoly zavart látok itt, amikor a status quo-t és a feladatellátást összekeverik... Eközben van egy olyan irányú törekvés is, hogy a vidéki, többtagozatú színházak is váljanak nemzetivé, ahogy a nevük is az. Ez ellen senki nem emelhet kifogást, csak kérdés, hogy a finanszírozás oldaláról ez hogyan lesz összevethető...

■ Úgy tűnik, hogy elég sok a kérdőjel...

– Tisztának a kiemelt kategória látszik, feltehetően ide kerül be a kőszínházak döntő többsége. Ami pedig a pályázati elosztást illeti, már korábban, a szabadtéri, nemzetiségi színházak is ez alapján kaptak támogatást, akárcsak az alternatívok is. Viszont a hatályos törvény arányos garanciát biztosít, ami azt jelenti, hogy a függetlenek a többiek támogatásának a 10%-át kapták, aztán ez lecsökkent 8%-ra. Ilyen alsó határ azonban most nincs, így sokkal nagyobbak látszik a függetleneknek bizonytalansága, ismerve a jelenlegi, költségvetési helyzetet.

■ Mi a helyzet zenei területen?

– A változások még kevésbé látványosak. A három kategória jelenleg is létezik. A két nemzeti jellegű intézmény, a Nemzeti Filharmonikusok, a Budapesti Fesztiválzenekar, s a jelenleg I. kategóriába sorolt szimfonikus zenekarok, kórusok a kiemelt körbe kerülhetnek be. A változás szerint lesz a pályázati kör, ahová feltehetően a jelenlegi II. kategóriások tartozhatnak, mindez azonban nem okoz túl nagy felzúdulást.

■ Ezek szerint nem szorulnak ki együttesek az I. kategóriából?

– Véleményem szerint döntő többségük nem, mert semmilyen olyan alapelv nem változik, ami ezt indokolná. Eddig is volt minimális mozgás a kategóriák között, ilyen valószínűleg a továbbiakban is történik. Az önkormányzati fenntartású, nagy zenekaroknak aligha kétséges a helye, ugyanígy a budapesti együtteseknek...

■ Hogyan vélekedik arról, hogy a létszám lesz a jövőben a támogatás elosztásának egyik fő kritériuma?

– A szakszervezet és a szakmai szervezetek már a törvény születésekor sem értettek egyet a jelenlegi létszám definícióval... A döntés jelentősége különösen megnőtt azazal, hogy a törvénytervezet az eddigi elosztási rendszer egyik legfontosabb szempontját, az önkormányzati támogatás figyelembe vételét eltörölte, ehelyett zömében az előadásokkal kapcsolatos, részben minőségre is utaló, különböző prioritásokat felvonultató szempontrendszert helyezett. Így a létszám maradt az az objektív mérőszám, amelyről mindenki maga dönthet. Zenekarról, énekkarról lévén szó, tudjuk nagyon jól, hogy a kiadások 80-90 %-a a létszámhoz kapcsolódik. Ezt egyébként nagyon jónak tartom, mert segít a munkahelyek megtartásában. Ennek a törvénynek nem az a feladata, hogy az I. és II. kate-

góriában a kísérletező, produkciókra összeálló zenekarokat támogasson, erre van más támogatási forrás, például a pályázat. Ez utóbbi esetben nem is várja el senki, hogy állandó legyen az együttes. A törvény azért a létszámot tekinti kritériumnak, mert jelentős közpénzt biztosít az együtteseknek, s a kormánynak – a mi egyetértésünk mellett –, fontos célja, hogy munkahelyeket őrizzen meg. Nemcsak ott, ahol a munkanélküliség elviselhetetlen, hanem azokon a területeken is, ahol a munkanélküliség még nem tömeges jelenség, de azzá tehetjük. Nagyon gyorsan és hatásosan, ha felszámoljuk a munkaviszonyokat és stabil létszámú munkahelyeket...

■ Lát valamilyen megoldást a Rádió Zenei Együtteseinek a helyzetére?

– Nagyon bízom abban, hogy ez a kérdés meg fog oldódni, magának a Rádió helyzetének rendeződésével. Jelenleg egyetlen komoly akadálya van annak, hogy megnyugtatóan rendezni tudjuk a Rádió együtteseinek helyzetét, az, hogy nem önálló jogi személyiségként teszik a dolgukat, mint más szimfonikus zenekarok vagy énekkarok. Ha ez megoldódik a jelenlegi konstrukción belül, vagy másképpen, akkor rendezni tudjuk a helyzetüket.

■ Mennyire vették figyelembe a módosítás előkészítése során a szakmai szervezetek véleményét?

– Az az igazság, hogy nem vagyunk elkényeztetve a szakmai egyeztetések terén... A hivatalos Kulturális Érdekegyeztető Tanács keretében az új kormánnyal, a kulturális kormányzattal eddig még egyetlen alkalommal sem történt tanácskozás, mert nem hívták össze... Ha nem lenne az Előadó-művészeti Tanács, akkor ennek a területnek sem lenne intézményes kapcsolata a kormányzattal. Úgyhogy ehhez képest - s ez elsősorban a parlamenti kulturális bizottság elnökének, L. Simon Lászlónak személyes érdeme, aki vette az időt és a fáradságot, s két teljes napot szánt arra, hogy az első tervezetről, majd a viták lezajlása után a módosított tervekről újabb megbeszélést tartson – nagyon tisztességes egyeztetés folyt. Úgy vélem, javára válik mindenkinek, ha ezek a törvény-előkészítések így zajlanak, mert így a döntéshozók olyan információkhoz jutnak, amelyekkel egyébként nem feltétlenül rendelkeznek... Másrészt így maga a terület is többé-kevésbé magáénak érzi a módosítást.

R. Zs.